

«Халык авыз иңсаты»

илендә саннар

*(Презентацияне сан темасын үткәндә
кулланырга мөмкин)*

Презентацияне эшләде:

Бөгелмә районы

**Карабаш икенче урта мәктәбенен
татар теле һәм әдәбияты укытучысы
Нуруллина Эльмира Фирдәвес кызы**

Табышмаклар

- * **Утыз** тештән чыккан – **утыз** адәмгә жәелә.
(Мәкаль)
- * **Бишәү** чәчә, **берәү** жыя.
(Язу, уку)
- * Үзе **бер** карыш,
Теле **мең** карыш.
(Каләм)
- * **Бер** көтүче **мең** сарык көтә.
(Ай, йолдызлар)

* **Дүрт** почмаклы
келәтем, –
Аккошым бар эчендә;
Кеше алыр дип кайгым
юк, –
Тамгасы бар түшендә.

- **Мең** шырпыга **бер** лампа.
- * Кабат-кабат,
Бер кошта **өч** йөз
алтмыш биш канат,
Мин торам аны санап,
Көн дә кими **бер** канат.

- * Тау башында жәүһәр
таш,
Аңа туры караган
кешенең күзе яшъ,
Аны тапкан кешегә **йөз**
егерме яшъ.

- * Ай белән килә,
Көн белән китә,
Алтын башлы,
Көмеш чәчле,
Мең дә бер яшьле.

- * Аягы алтмыш,
Кулы житмеш,
Бите мең бер йөз житмеш.

- * Безнең киленнең кырык итәге,
Урамга чыкса, жил кайтара.

- * Үзе – бер бөртек, эче – мең бөртек,
Башы – жирдә, койрыгы – коймада.

- * Утыра бер ак чүлмәк,
Өстенә кигән йөз күлмәк.

- * Безнең өч дустыбыз бар:
Берсе ашата,
Икенчесе эчертә,
Өченчесе йорт саклый.

- * Бер кисмәктә мең егет.

- * **Бер** ботак,
Бер ботакта **бер мең** борчак.

- * Таяк,
Таяк өстендә маяк;
Маяк өстендә кибет,
Кибет эчендә **дүрт мең** егет.

- * Бер йомгакта **мең** энә,
Сиңа тими, син тимә.

Мәкальләр

- Бер калган эш **кырык** елга калыр.
- Егет кешегә **житмеш** төрле һөнәр дә аз.
- Коралда **кырык** кешенең көче бар.
- Эшең торса - **бер** тәңкә, өйрәнүең - **мең** тәңкә.
- **Сигез** көнгә **тугыз** бәйрәм.
- **Жиде** кат үлчә, **бер** кат кис.
- **Алтыда** белгән ана телен **алтмышта** онытмас.
- **Бер** ялган сөйләсәң, **тугыз** дәресең дә ышанмаслар.
- Бер яхшы сүз **мең** күңелнең жәрәхәтен төзәтә.

- Бәләчегә **бер** таяк, әләкчегә **мең** таяк.
- **Йөз** кат әйткәнче, **бер** кат әшләп күрсәт.
- Каргыш **ике** башлы, юан башы үзеңә төшә.
- Яман хәбәр **алтмыш** аяклы була, имеш.
- **Ике** биюче **бер** арканда биемәс.
- Иң яхшы көйне дә рәттән **өч** кат жырламыйлар.
- Уенчыга ялынсаң, **өч** көнгәчә назланыр.
- Белгәнең - **тугыз**, белмәгәнең - **утыз**.
- Беләге юан **берне** егар, белеме булган **меңне** егар.

Мәзәкләр

Вәли мәктәптән өенә кайтып кергәч:

- Житте! Бүтән бу мәктәбегезгә **ике** аягымның берсен дә атламыйм!
- Нишләп?
- Укый белмим, яза белмим, ә сөйләшеп утырырга рөхсәт итмиләр.

Ике кеше юлда барган вакытта атлары арыган. Арбада ашамлыклары да бар икән. Берсе, аны-моны уйламастан, ашый башлаган. **Икенчесе:**

- Ат арыды, төш арбадан, нишләп ашарга тотындың? – дигән.

Беренчесе:

- Юләр син! Соң бит мин атка жиңелрәк булсын дип ашап утырам ич, – дип жавап биргән.

- Кечкенә Наил бик начар укый: көн саен я **икеле**, я **өчле** генә алып кайта.

Әнисе, улын оялтмакчы булып:

- Әнә күр әле: Фәнис гел **бишлегә** генә укый.

Фәнистән үрнәк ал! – дип тора икән.

Беркөн Наил мәктәптән бик шатланып, авызын ерып кайта икән.

Әнисе, гажәпләнәп:

- И, улым, күрәп торам: бүген **бишле** алдың, шулай бит?

- Юк, әни, Фәнис **икеле** алды! – дигән малай.

Санамышлар

● **Бер** –бермәк...

Ун- уймак,

Кәжәнкәдә каймак

Ары чыпчык, бире чыпчык,

Кызыл серкә, сикер чык.

● **Бер, ике,**

Әби кызы **унике**

● **Бер, ике, өч,**

Сиңа көч,

Син моннан күч.

Такмаклар

- **Ике** песи суга бара
Көянтә, чиләк асып.
Ике тычкан карап кала
Капка төбенә басып.

Алтмыш яшьлек тавыгыбыз
Йөз йомыркага утырган.
Безнең кәжә кесәсенә
Вак чикләвек тутырган.

- Эңә килә автомобиль,
Аны йөртә Гөлжамал;
“**Бишле**” алулары күңелле
“**Икеле**” алсаң бик яман.

Тел көрмәкләндөргөчләр

- Мич башында **биш** мәче
Биш мәченең **биш** башы.
Биш мәченең **биш** башына
Ишелмәсен мич ташы

Тиз әйтергә мин кыстамыйм,
Бик еш әйтәм мин аны, **биш** кат,
Биш кат әйтсәм, мин бик шат

Халык авыз ижаты ул- халкыбызнын күп гасырлар дәвамьнда тупланып килгән педагогик мирасы. Жиргә килгән һәр буын шул әсәрләрдә тәүге кат матурлык, шигърият белән очраша; шулар ярдәмендә аның күңелендә туган телгә, туган жиргә, туган халкына мэхәббәт тернәкләнә.